

Kötöttségek nélkül

ki nyer és ki veszít, ha a GMO-k szabad utat kapnak?

2024. december

Magyar
Természetvédők
Szövetsége
Föld Barátai Magyarország

Kinek hoz hasznot?

Az agrobiznisz óriáscégeinek

Az új GMO-k deregulációjáról szóló új jogszabály¹ megszünteti a legtöbb új GMO biztonsági ellenőrzését, de ezt nem ellensúlyozza az olyan vállalatokra (Bayer, a Chem China/Syngenta, a BASF és a Corteva) vonatkozó új felelősségi záradékokkal, amelyek ezeket forgalmazzák. Uniós szinten az általános jogi keret hatékonyan védi a szabályozó hatóságokat és a vállalatokat az ilyen termékek által jelentett kockázatokkal kapcsolatos perekétől. Emellett felmentené az új GMO-kat értékesítő vállalatokat és az azokat termesztő gazdákat a felelősség alól, ha az engedélyezés után károk keletkeznek.

Ráadásul, ha a deregulációs törvényt elfogadják, a GMO-k új generációjára már nem vonatkozna sem az EU környezeti felelősségről szóló irányelve², sem a génmódosított növények termelőire alkalmazandó nemzeti felelősségi rendszerek. Az Európai Bizottság, az Európai Parlament vagy a Tanács nem foglalkozott ezzel a jelentős joghézaggal. Abban az esetben, ha véletlenül károkozás történne, a GMO-kat forgalmazó vállalatok nem lennének felelősségre vonhatók. Ez a dereguláció szélsőséges formája. Ezzel gyakorlatilag szabad kezet kap a biotechnológiai ipar.

Ki veszít?

1. A szomszédos gazdák

A 2001/18/EK irányelv értelmében a tagállami GMO-törvények célja az átláthatóság biztosítása volt azáltal, hogy nyilvános adatbázisban közzé kell tenni, hogy hol termesztik a GMO-kat. Néhány tagállam olyan intézkedéseket is bevezetett, mint például a GMO és nem GMO termőföldek közötti minimális távolságra vonatkozó szabályok, valamint a szennyeződések esetén alkalmazandó kártérítési mechanizmusok. Az új GMO-k deregulációjáról szóló törvény azonban még ezeket a gyenge biztosítékokat is eltörölné, és teljesen kivonná az új GMO-kat a nemzeti GMO-jogszabályok hatálya alól.

A deregulációs törvény azt a kötelezettséget is eltörölné, hogy a vállalatoknak szabványosított kimutatási módszereket kelljen kidolgozniuk az új GMO-kra. Keresztszennyeződés esetén a felelősséget a nemzeti jogra bízzák ahelyett, hogy uniós szinten egységesen szabályoznák. Ez a változtatás a hagyományos és az ökológiai módon gazdálkodókra hárítja a terhet, akiknek saját zsebből kell majd fizetniük a vizsgálatokért és a szennyeződés megelőzésére irányuló egyéb intézkedésekért, ami tovább rontja a számukra amúgy is egyenlőtlen versenyfeltételeket.

2. Az élelmiszer-ágazat

Az élelmiszer-ágazat is viselni fogja az új GMO-k kimutatására szolgáló tesztek kifejlesztésének pénzügyi terheit. Emellett intézkedéseket kell hozniuk a terményeikben előforduló szennyeződések kockázatának minimalizálása érdekében. Az élelmiszer-feldolgozóknak és a kiskereskedőknek többletköltségeket jelentene, hogy a hagyományos- és biotermékeket mentesítsék az új GMO-k által okozott szennyeződésektől.

3. Természet

Az új GMO-k határozatlan időre szóló engedélyezése azt jelenti, hogy azok ellenőrző intézkedések nélkül maradnak a piacon. Ha kár keletkezik, egyetlen vállalatot sem vonnak felelősségre.

Az EU élelmiszerbiztonsági jogszabályainak erőssége a biztonsági ellenőrzésekre vonatkozó szigorú szabályozásában rejlik. Az uniós jog értelmében a potenciálisan kockázatos anyagokat - beleértve az élelmiszerekkel érintkezésbe kerülőket, a „növényvédőszereket”, a takarmányadalékanyagokat és a GMO-kat - alapos biztonsági értékelésnek kell alávetni, mielőtt forgalomba hozzák őket.³ Az EU régóta abban a meggyőződésében cselekszik így, hogy ezen átfogó biztonsági ellenőrzések alkalmazása a legjobb megközelítés a GMO-k valamennyi generációja által jelentett kockázatok minimalizálására. A felelősségre vonhatósággal kapcsolatban csak néhány tagállamban vannak szabályok a génmódosított fajták természetőire vonatkozóan, de azok is gyengék. A felelősség a tagállami hatáskörbe tartozik, uniós szinten a hatóságokat vagy a vállalatokat a civil társadalom nem vonhatja jogi felelősségre.

Ezzel szemben az Egyesült Államok szabályozási rendszere gyengébb a biztonsági ellenőrzések terén. A polgárok és a civil szervezetek azonban jogi lépéseket kezdeményezhetnek a hatóságok vagy a vállalatok ellen a termékek által okozott kockázatok miatt. A legismertebb esetek közé tartoznak a glifozáttal kapcsolatos ügyek, amelyekben a Monsanto-t felelősségre vonták a Roundup gyomirtót használó gazdáknak okozott károkért,⁴ az amerikai hatóságot, az EPA-t pedig bírálták, amiért biztonságosnak nyilvánította a glifozátot.⁵ Hasonló jogi lépések történtek a GMO-kkal kapcsolatban is, például a GMO élelmiszerek címkézésére vonatkozó törvények⁶ és nemrégiben amiatt, mert az amerikai hatóságok nem végeztek biztonsági ellenőrzéseket.⁷

Következtetés

Az Európai Bizottság és az Európai Parlament olyan deregulációs megközelítést szorgalmaz, amely még az amerikai rendszer laza normáit is felülmúlja, és nem biztosít hasonló jogorvoslati lehetőséget az uniós polgárok vagy a civil társadalmi szervezetek számára. Azáltal, hogy a legtöbb új GMO-t kizárja a biztonsági ellenőrzésekből, és megszünteti a vállalatok vagy a szabályozó hatóságok bírósági felelősségre vonására szolgáló mechanizmusokat, az EU szélsőséges deregulációt alkalmaz a biotechnológiai vállalatok maroknyi csoportjának kedvéért, a polgárok, a gazdák, az élelmiszeripar és a természet kárára. Azok, akik el akarják kerülni az új GMO-kat, viselik majd az élelmiszerláncban a szennyeződés megelőzésének költségeit, miközben a vállalatok a drasztikusan csökkentett biztonsági követelmények és a felelősségre vonhatóság alóli teljes mentesség előnyeit élvezik.

Jegyzetek

- 1 Az Európai Bizottság 2023 júliusában tette közzé az új GMO-k többségének deregulációjáról szóló jogszabályát, az Európai Parlament elfogadta álláspontját, széles körben követve a Bizottság javaslatát. Commission proposal for a Regulation of The European Parliament and of the Council on plants obtained by certain new genomic techniques and their food and feed, and amending Regulation (EU) 2017/625 https://food.ec.europa.eu/plants/genetically-modified-organisms/new-techniques-biotechnology_en (European Commission, 2023).
- 2 https://environment.ec.europa.eu/law-and-governance/environmental-compliance-assurance/environmental-liability_en
- 3 Az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság (EFSA) kockázateértékelést végez, mielőtt az Európai Bizottság és más uniós kormányzati szervek hivatalos döntést hoznának a felhasználhatóságról és az engedélyezésről.
- 4 Case 3:20-cv-05151, The United States District Court for the Northern District of California, (07/2020) https://www.centerforfoodsafety.org/files/2020-07-27-ecf-01-complaint_98797.pdf https://www.centerforfoodsafety.org/files/2020-07-27-ecf-01-complaint_98797.pdf
- 5 <https://www.thenewlede.org/wp-content/uploads/2022/06/9th-circuit-on-glyphosate.pdf>
- 6 Lawsuit Challenges "Bioengineered" GMO Food Labeling: Retailers and Advocates Argue Trump Rules Discriminate Against Tens of Millions of Americans, Center for Food Safety (07/2020), <https://www.centerforfoodsafety.org/press-releases/6100/lawsuit-challenges-bioengineered-gmo-food-labeling>
- 7 https://www.centerforfoodsafety.org/files/2024-12-02-ecf-81-order-re-summary-judgment_44232.pdf

Írta: Mute Schimpf. Szerkesztette: Joseph Attlee, Gaelle Cau. A magyar változatot lektorálta: Fidirich Róbert, Kapitányné Sándor Szilvia.

2024. december. Dizájn: contact@onehemisphere.se Fotó: © Shutterstock.

Jelen kiadvány angol változata az Európai Bizottság (LIFE Program) támogatásával készült. A dokumentum tartalmáért kizárólag a Föld Barátai Európa felel. Nem feltétlenül tükrözi a fent említett támogató véleményét. A támogató nem tehető felelőssé a benne foglalt információk felhasználásáért.

<https://mtvsz.hu/>

Magyar Természetvédők Szövetsége
1091 Budapest, Üllői u. 91/B.

info@mtvsz.hu
facebook.com/mtvsz twitter.com/mtvsz

